

»Dohtar, ti jezični dohtar«

Portret dr. Franceta Prešerna
iz zbirke Jakoba Špicarja.

* * *

Predstavitev obnovljene oljne podobe
dr. Franceta Prešerna in njena umestitev
v Knjižnici A. T. Linhartaradovljica,
3. 2. 2015.

* * *

Multimedijska predstavitev.
Avtor: mag. Jure Sinobad. Vse pravice pridržane.

MARICA IN JAKA ŠPICAR – RADOVLJIČANA ŽLAHTNEGA SPOMINA

Jakob Špicar (1884–1970) in njegova življenjska sopotnica Marica, roj. Heber (1890–1989), sta najlepša in najbolj ustvarjalna leta preživelata v Radovljici. S sinovoma Miranom (roj. 1911) in Bojanom (roj. 1914) so stanovali nad poslovnimi prostori nekdanje posojilnice, v secesijski stavbi “Čebelica”, kjer so danes uradi Upravne enote Radovljica. Marica Špicar se je še v poznih letih z nostalgijo spominjala srečnih let, ki so jih preživel v Radovljici: **»V Radovljici smo potem živeli petintrideset let. To je eden najlepših krajev na Gorenjskem. Če ne bi bilo vojne, je ne bi nikoli zapustili.«**

Marica, Bojan, Miran in Jakob Špicar na domačem vrtu, ok. 1924.
Foto S. Vengar, zbirka M. Vevar.

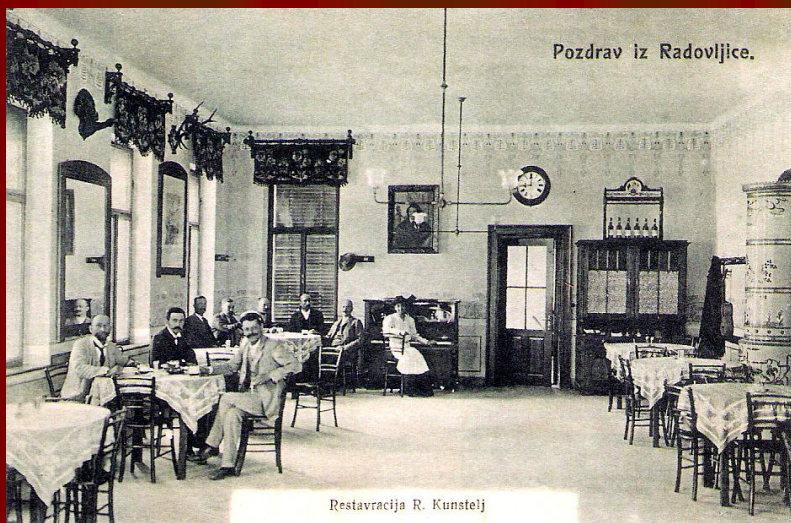
“Bišofova” vila v Predtrgu,
danes Ljubljanska cesta 38,
ok. 1920. Zbirka M. Vevar.

Radovljiška posojilnica ok. leta 1908.
Obj. v: Illustrierten Bäder- und Reisezeitung,
Dresden 1908.

ZLATA LETA RADOVLJIŠKEGA GLEDALIŠČA

V času bivanja na Gorenjskem je Jakob Špicar napisal večino svojih dramskih del, 50 ali 51 od skupno 83 samostojnih ljudskih iger, dram, dramatizacij, mitično-alegoričnih ter mladinskih in otroških iger. Skupaj z ženo Marico sta tvorila ustvarjalno jedro radovljiškega sokolskega teatra, ki je v 20-ih in 30-ih letih 20. stoletja prerasel v enega najpomembnejših gledaliških odrov na Slovenskem. **»Ta oder se je razvil v osrednjo kulturno institucijo. Z ženo Marico sva mu ostala zvesta dve desetletji. Omeniti velja, da smo v tem zlatem obdobju igrilstva delali vse zastonj. Vsi smo delali iz ljubezni do igranja. V desetih letih se je zbrala v blagajni vsota, s katero je sokolsko društvo poplačalo dolgove gradnje in opreme doma. Moje napredno delovanje je bilo trn v peti za obstoječi režim«**, se je s ponosom spominjal Jakob Špicar.

Veliki salon gostilne Kunstelj, ok. 1908.

Obnovljena lesena napisna plošča nad vhodom v kletni prostor v današnji gostilni Kunstelj. Foto: Ivan Pipan.

Že leta 1906, ko je še opravljal pripravništvo v radovljiški posojilnici, je Jakob Špicar v Radovljici organiziral mladinski oder. Njegova soproga Marica se je takole spominjala tistih časov: »Ko je moj mož nastopil službo pri posojilnici, je zbral mladino in začel z gledališčem, igrali so pri Kunsteljnu na verandi, dvorana je bila precej velika. Z mamó sva šli neko nedeljo na Brezje in nazaj grede popoldne k predstavi, igrali so "Desetega brata" zelo dobro, igral je "Krjavla". Imeli so velik uspeh, igral je tudi še kot študent dr. Olip, ostala sta prijatelja. Ko je končal prakso pri posojilnici, so ga premestili na filijalo na Jesenice.«

Sokolski dom v času gradnje, ok.
1921. Zasebna zbirka, Radovljica.

Pri gradnji Sokolskega doma, ki so ga odprli 2. oktobra 1921, so sodelovali vsi člani društva, tudi ženske in otroci. Marica Špicar je zapisala: »Kmalu je začelo društvo z zidavo Doma, denarja v blagajni je bilo 100 D. Posojilnica je dajala denar. Gospod Dernač, imel je večje podjetje žago, je prevzel gradnjo in šlo je, s predstavami, večjimi prireditvami, bifejem smo plačevali dolg, ob enem pa nabavljali telovadno orodje, kulise, garderobo in kar je bilo treba. Članstvo je ogromno delalo, tudi deca, kopali temelj, nanosili vso opeko po uradnih urah, da so imeli drugi dan zidarji vse pripravljeno. Čebulj Danči, jaz z mojima dvema fantoma smo, kadar je prišel vagon opeke na postajo, šli takoj praznit, da ni bilo treba plačati, ker je bil samo en tir, 29 vagonov in strešne 2 vagona, imela sem precej odrte roke, dokler se nisem spomnila starih usnjenih rokavic, potem je bilo dobro, sem se tudi utrdila.«

Časopisna fotografija Sokolskega gledališča v Radovljici.
Obj. v: Tedenske slike, 1926, št. 55 (17. dec.), str. 3.

Sokolski dom
v Radovljici,
del dvorane
s telovadnimi
napravami,
ok. 1932.
Obj. v:
Spomenica
Sokolskega
društva v
Radovljici,
1933.

Poleg gledaliških predstav so v Sokolskem domu potekale tudi ostale društvene prireditve. Pri pripravah je prostovoljno sodelovalo vse članstvo: »Za bife smo članice pekle torte in drobno pecivo, veliko zastonj, ali pa nekaj za material. Vsako leto na pustno soboto velika maškarada, lepe maske z Bleda in več krajev, vedno so bile zelo posrečene, čokolada iz Lesec ... Pri večjih prireditvah sem redno pomagala tudi v bifeju ali kjer je bilo treba, imela pa poleg vlog tudi vedno v ponedeljek pospravljanje garderobe, Marotov Francelj pa je odpeljal opravo, dobil je plačano, včasih, če je bila velika stvar, kar cel dopoldan do kuhanja.«

Nekdanji Sokolski dom v Radovljici, ki smo ga po 2. svetovni vojni poznali kot stavbo TVD Partizan, je bil prodan zasebniku.

Foto: J. Sinobad.

LINHARTOV SPOMENIK ...

Jaka Špicar si je zelo prizadeval, da bi Antonu Tomažu Linhartu postavili spomenik v Sokolskem domu. Marica Špicar se je njegovih prizadevanj takole spominjala: *»Naj še malo opišem, kako se je trudil, ko je bil starosta Sokola v Radovljici, da bi se napravil v Domu spomenik Linhartu, pa brez uspeha, ne vem, kaj je nosilo te odbornike, saj ne bi toliko stalo, dolg na Domu je bil že skoraj poplačan. Prišel je domu, ves razburjen in rekel, pa ga bom postavil na svoje stroške, pri nas v parku. Odstopil je kot starosta društva, pa je bil potem imenovan za celo Gorenjsko.«*

... IN PREŠERNOVA PODOBA

Špicar je bil tudi velik častilec pesnika Franceta Prešerna, s soprogo Marico sta večkrat obiskala njegovo rojstno hišo v Vrbi. Platno s Prešernovim portretom je bilo dolga leta obešeno na steni nad pisalno mizo, za katero je Jaka Špicar napisal svoja najboljša dela. Marica Špicar se je še v pozni starosti dobro spominjala, kako je Prešernova podoba prišla v hišo.

Jaka Špicar v svojem kabinetu v stanovanju na Jesenicah, ok. 1914. Na steni nad pisalno mizo je videti oljno sliko s Prešernovo podobo. Zbirka M. Vevar.

»Imel pa je moj mož tudi veliko lepo sliko mladoletnega Prešerna, videl jo je pri Kunstelju v Radovljici, ko je leta 1906 v Radovljici nastopil službo in tam režiral "Desetega brata", bila sta še Vodnik in Gregorčič, vsi enaki okvirji, lepi, široki, vloženi, pisano pa nikjer, kdo in kje delano. Vpraša Kunsteljna, bila sta prijatelja, ali mi prodaš Prešerna, zakaj ne, daj mi 98 goldinarjev, pa je tvoj. Bil je kmalu premeščen na Jesenice k filijali, stanoval je pri Humru v restavraciji, dal snažilki, ki mu je pospravljala 2 gol., da je šla z vlakom v Radovljico po sliko, stala ga je 100 gol., cela plača. Moj mož je Gasparija opozoril na sliko nad pisalno mizo, dolgo jo je ogledoval, izredno mu je bila všeč, veliko pohvalo je izrekel, srečna sva bila, da se je tak mož toliko izrazil. Jaz, kadar sem bila sama, sem stala pred njim in premišljevala njega in njegovo krasno pesnitev.«

Tudi v Radovljici je bila nad pisalno mizo Prešernova podoba. Foto: S. Vengar, zbirka M. Vevar.

Gostilničar in starosta radovljiškega Sokola Rudolf Kunstelj je bil prvi lastnik slike s Prešernovo podobo. Obj. v: Spomenica Sokolskega društva v Radovljici, ok. 1933.

Dr. France Prešeren, olje na platnu.

Po portretu, ki ga je imel v lasti Jaka Špicar, je verjetno nastal soroden portret, ki ga je naslikal Anton Čeh (1882-1930), slikar, ki je bil po rodu iz Ljutomera.

Anton Čeh: Dokolenski portret dr. Franceta Prešerna, 1908, olje na platnu, 97 x 70 cm. Portret hranijo v Gornjesavskem muzeju na Jesenicah.

Obj. na: www.preseren.net

Alojzij Šubic: Portret dr. Franceta Prešerna, 1902. Reprodukcija, ki je nastala leta 1903, je na ogled v dvoranici Knjižnice A. T. Linharta v Radovljici.

V Gostilni Kunstelj so v 20. stoletju imeli vsaj tri slike s Prešernovim portretom. Poleg olja na platnu, ki ga je od Rudolfa Kunstlja odkupil Jaka Špicar, je na steni velikega salona Kunstljeve gostilne visela reprodukcija portreta dr. Franceta Prešerna, delo slikarja Alojzija Šubica iz leta 1902. Ta upodobitev je vidna na fotografiji Kunstljevega salona iz leta 1908.

Danes te reprodukcije v Kunstljevi gostilni ne najdemo več, ohranila pa se je v Knjižnici A. T. Linharta v Radovljici. Obiskovalcem je na ogled v dvoranici, kjer potekajo prireditve.

V Gostilni Kunstelj še danes hranijo Prešernov dokolenski portret, ki mu delata družbo portreta Valentina Vodnika in Simona Gregorčiča. Vsi trije portreti so podobnih dimenzij, kar kaže, da je vsaj dva verjetno naslikal isti avtor.

Razglednico z reprodukcijo portreta dr. Franceta Prešerna iz te serije je v drugi polovici 20. stoletja izdalo Turistično društvo Radovljica

Barvna razglednica s Prešernovim portretom, ki ga hranijo v Gostilni Kunstelj v Radovljici.

Arhiv Turističnega društva Radovljica, foto: S. Vengar.

Gospod Marko Špicar, vnuk Jakoba Špicarja, je bil zadnji lastnik Prešernovega portreta, ki ga je njegov ded kupil od gostilničarja Rudolfa Kunstlja. Slika je bila v družinski lasti 108 let.

Dne 4. februarja 2014, ob predstavitvi knjižne izdaje Špicarjeve „Podvinske Anke“, je g. Marko Špicar sliko slovesno podaril Knjižnici A. T. Linhartarja Radovljica.

V Knjižnici A. T. Linharta Radovljica smo se ob prevzemu dragocenega darila zavezali, da bomo v enem letu sliko restavrirali in jo izobesili v prostorih knjižnice.

Obljubo smo držali, okvir in olje
na platnu smo dali obnoviti in ju
zavarovali s steklom.

Obiskovalcem je slika na ogled v
1. nadstropju matične knjižnice
v Radovljici.

Prispevek o Jakobu Špicarju, ki ga je Koroška osrednja knjižnica dr. Franca Sušnika Ravne na Koroškem objavila na spletnem portalu Kamra:

www.kamra.si/Default.aspx?module=5&id=3784

Prispevka o objavah Špicarjevih iger na spletni strani Knjižnice A. T. Linhartaradovljica:

<http://www.rad.sik.si/domoznanstvo/?list=5&sort=>

France Prešeren: Dohtar. Bere: Uroš Smolej.

http://www.preseren.net/slo/3_poezije/22_dohtar.mp3